

AUKŠTOJO BIBLIOTEKININKYSTĖS MOKSLO RAIDOS BRUOŽAI LIETUVOS TSR

RENALDAS GUDAŠKAS

Aukštojo bibliotekininkystės mokslo istorija visame pasaulyje glaudžiai susijusi su universitetais. 1887 m. Kolumbijos (JAV) universitete M. Djuji įkūrė pirmąją bibliotekininkystės mokyklą¹. Ir mūsų dienomis daugumoje socialistinių² bei kapitalistinių³ šalių aukštos kvalifikacijos bibliotekininkystės ir mokslinės informacijos specialistai rengiami universitetuose. Atsižvelgiant į istorinį patyrimą, ekonominio tikslingumo kriterijus, vietines kai kurių respublikų (iš jų ir Lietuvos TSR) sąlygas, TSRS universitetų struktūroje taip pat sėkmingai veikia bibliotekininkystės fakultetai, skyriai, katedros.

Apie Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės ir Mokslinės informacijos katedrų veiklą nemažai rašyta. Bene išsamiausiai ji atskleista profesorių L. Vladimirovo, V. Žuko, docentų K. Sinkevičiaus ir G. Raguotienės darbuose. Dėl to visų aukštojo bibliotekininkystės mokslo raidos Lietuvoje aspektų smulkiai nenagrinėsime ir dažnai pasitelksime nuorodas į literatūros šaltinius. Straipsnyje pateiksime pačius bendriausius respublikos aukštojo bibliotekininkystės mokslo raidos bruožus. Pagrindinį dėmesį skirsime mokymo planų tobulinimo tendencijoms. Moky-

mo planui teikiama svarba neatsitiktinė. Tai valstybinis direktyvinis dokumentas, nustatantis bendrą specialistų rengimo kryptį ir pagrindinį turinį, mokymo proceso formas ir metodus. Iš dalies mokymo planas kartu yra ir specialybės modelis, pagal kurį galima nuspręsti, koks turi būti specialistas, ką jis privalo žinoti ir mokėti. Antra vertus, reikia pripažinti, kad mokymo planų vertinimo kriterijų problema tebėra aktuali. Jos esmė ta, kad dokumentai, kurių pagrindu rengiami mokymo planai, tesudaro prielaidas efektyviai organizuoti mokymo procesą.

Atkūrus Lietuvoje Tarybų valdžią, respublikos bibliotekų darbo plėtimo planams ir uždaviniams įgyvendinti reikėjo aukštos kvalifikacijos bibliotekininkystės ir bibliografijos specialistų. 1940 m. rugsėjo 1 d. Vilniaus universiteto Humanitarinių mokslų fakultete įsteigta Bibliologijos katedra, pradėtos rengti šios naujos specialybės mokymo programos ir planai⁴. Darbus nutraukė karas.

Sistemingas aukštos kvalifikacijos bibliotekininkystės ir bibliografijos specialistų rengimas Vilniaus universitete pradėtas 1949 m., atidarius čia bibliotekininkystės skyrių (Bibliotekininkystės katedra įsteigta 1952 m.)⁵.

¹ Шира Дж. X. Введение в библиотекоеведение: Основные элементы библиотечного обслуживания.— М., 1983.— С. 167.

² Библиотекоеведение и библиографоеведение: Науч. реф. сб. Вып. 2.— Библиотечное образование в социалистических странах.— М., 1979.— 34 с.

³ Библиотечное дело и библиография: Обзорная информация. Вып. 2.— Современное профессиональное библиотечное образование в США и Великобритании.— М. 1986.— 32 с.

⁴ Sinkevičius K. Lietuvos TSR bibliotekų istorija. 1940—1980.— V. 1983.— P. 72.

⁵ Sinkevičius K. Aukštasis bibliotekininkystės mokslas Tarybų Lietuvoje // Knygotyra.— 1970.— T. 1(8).— P. 5—16.

Kaip ir bet kuris kitas liaudies kultūrinio gyvenimo reiškiny, aukštasis bibliotekininkystės mokslas priklauso nuo socialinių, ekonominių, politinių bei kultūrinių veiksnių visumos. Socialistinė santvarka atvėrė naujas perspektyvas jam vystytis universitete. Kartu negalima menkinti ir iki tol buvusių bandymų organizuoti bibliotekinių kadro rengimą. Šie bandymai paruošė dirvą kokybiškai naujam bibliotekų kadro rengimo etapui.

Vilniaus universitetui, kaip pedagoginio ir mokslo tiriamojo darbo centrui, turinčiam senas bibliotekinių ir bibliografinių disciplinų dėstyto tradicijas, turtingą mokslinę biblioteką, reikėjo sukurti palankias sąlygas ne tik aukštos kvalifikacijos bibliotekininkystės ir bibliografijos specialistams rengti, bet ir specialiųjų disciplinų dėstytojų kvalifikacijai tobulinti. Pasirenkant aukštąją mokyklą, dar atsižvelgta į tai, kad ir kitose pasaulio šalyse kadrai bibliotekoms buvo rengiami universitetuose.

1951 m. gruodžio 26 d. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos antroji sesija buvo konstatuota, kad visose liaudies ūkio srityse nugalėjo socializmas⁶. Prasidėjo naujas Tarybų Lietuvos istorijos etapas — išvystyto socializmo visuomenės kūrimo etapas. Ekonominis ir socialinis respublikos vystymasis iškėlė naujų uždavinių mokslo, kultūros ir švietimo įstaigoms. Norint juos sėkmingai išspręsti, reikėjo daug ir kvalifikuotų kultūros švietimo darbo specialistų, iš jų ir bibliotekininkų.

Pirmaisiais Bibliotekininkystės katedros kūrimosi metais svarbiausias jos uždavinys buvo išleisti kuo gausesnį teoriskai bei praktiskai gerai pasirengusių jaunųjų specialistų būrį. Į pirmą kursą

ilgą laiką buvo priimama po 20—25 studentus⁷.

Sudarant pirmąjį mokymo planą, buvo naudojamos pagrindinių šalies bibliotekininkystės institutų patirtimi, atsižvelgiant į respublikos poreikius ir universitetinio mokymo specifiką. Mokymo planas buvo koreguojamas priklausomai nuo įvairių tipų bibliotekų darbo specifikos. Pradėti skaityti nauji rankraštynų tvarkymo, antrosios užsienio kalbos ir kt. kursai, tapo privaloma rašyti diplominių darbą. Gamybinę praktiką studentai atlikdavo didžiosiose Maskvos ir Leningrado bibliotekose. Rengti kadrus mokslinėms bibliotekoms buvo sunku dėl to, kad trūko patyrimo. Kitos šalies aukštojo bibliotekininkystės mokslo įstaigos tokių specialistų tuo metu nerengė. Nepaisant objektyvių sunkumų, buvo daug dirbama stiprinant aukštojo mokslo ryšius su gyvenimu, su bibliotekų praktika, rengiant plataus profilio specialistus.

Sudėtinga problema buvo pedagogų kadro formavimas. Bibliotekininkystės ir bibliografijos specialybės kūrimas universitete glaudžiai susijęs su tuometinio universiteto Mokslinės bibliotekos direktoriaus L. Vladimirovo veikla. Jam buvo pasiūlyta globoti šią specialybę, parinkti jai dėstytojus⁸. L. Vladimirovas rengė mokymo programą ir planus, kūrė Bibliotekininkystės katedrą, kurios vedėju tapo 1952 m. Tai buvo žymus to meto aukštiosios mokyklos specialistas, iškėlęs daug originalių ir progresyvių aukštojo bibliotekininkystės mokslo idėjų.

Rengiant mokymo planą ir dėstant specialiąsias disciplinas, L. Vladimirovui talkino Lietuvos TSR knygų rūmų direktoriaus pavaduotojas I. Kisinas.

⁶ Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos antroji sesija. 1951 m. gruodžio 25—26 d. programos.— V., 1952.— P. 123.

⁷ Dirgėlaitė B. VVU Bibliotekininkystės ir mokslinės informacijos katedros absolventai Lietuvos TSR bibliotekose // Knygotyra.— 1975.— T. 5(12).— P. 53.

⁸ Vladimirovas L. Mūsų specialybės genėzė // Bibliotekų darbas.— 1979.— Nr. 3.— P. 23.

Dėstyti bibliografijos disciplinas buvo pakviestas jaunas filologijos specialistas V. Žukas. Katedroje dirbo ir Maskvos bei Leningrado bibliotekininkystės institutų auklėtiniai L. Galickich, R. Rozet, V. Lyrovas, ėjo antraeiles pareigas arba dirbo valandininkais bibliotekininkai praktikai.

Po 1954 m. katedros dėstytojais pradėjo dirbti jos absolventai: K. Sinkevičius, J. Basiulis, G. Tėvelytė-Raguotienė, V. Puzinaitė-Stonienė, Ž. Zubavičiūtė-Zaveckienė, A. Liachovičiūtė-Miežinienė, P. Saudargas, S. Dubauskas ir kt. Taigi Bibliotekininkystės katedra sustiprėjo. 1964—1965 m. kandidato disertacijas apgynė dėstytojai V. Stonienė, G. Raguotienė, J. Basiulis, K. Sinkevičius, 1966 m.— Ž. Zaveckienė, 1969 m.— A. Miežinienė, 1970 m.— S. Dubauskas, 1971 m.— V. Urbonas. 1964 m. katedros vedėjas L. Vladimirovas konkurso keliu tapo SNO D. Hamaršeldo bibliotekos direktoriumi. 1965 m. jam suteiktas mokslų kandidato laipsnis už disertaciją iš knygos ir bibliotekų istorijos. Katedrai tuo metu vadovavo dar 1960 m. apgynęs kandidato disertaciją doc. V. Žukas, vėliau — doc. K. Sinkevičius. Tuo metu šiai katedrai teko nauja svarbi funkcija — mokyti visų specialybių studentus bibliotekininkystės ir bibliografijos pagrindų, ugdyti sios srities įgūdžius.

Bibliotekininkystės katedros dėstytojų mokslinė veikla buvo glaudžiai susijusi su kultūrinės revoliucijos ir respublikos bibliotekų darbo poreikiais. Nuo 1961 m. pradėti leisti mokslo darbai „Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai“ (1970 m. jie pradėti vadinti „Knygotyra“). Juose nagrinėjamos įvairios bibliotekininkystės, bibliografijos, spaudos istorijos ir informatikos problemos.

Auganti profesinė, pedagoginė ir mokslinė dėstytojų kvalifikacija, vis didėjanti mokslinio darbo apimtis sudarė palankias sąlygas tobulinti biblio-

tekininkystės ir bibliografijos specialistų rengimą. Didėjo, nors ir labai netolygiai, priimamų studentų kontingentas. Nuo 1953 m. pradėjo veikti neakivaizdinis skyrius. 1964 m. atidarytas vakarinis bibliotekininkystės skyrius Vilniaus universiteto bendramoksliniame fakultete Kaune. 1967 m. į stacionarų jau priimama 50 žmonių. Jaunieji specialistai dažniausiai būdavo skiriami Kultūros ministerijos zinion. Tokia skirstymo tvarka neatitiko įvairių tipų ir žinybų bibliotekų poreikių. Kadru reikėjo ir besiformuojančiai mokslinės techninės informacijos sistemai.

1955, 1957, 1959, 1962 ir 1964 metais universiteto mokymo planai buvo vienaip ar kitaip pertvarkomi. Pavyzdžiui, 1955 m. į planus kaip pagrindines disciplinas buvo įtrauktos: logika, pedagogika, psichologija, užsienio kalba, socialistinio žemės ūkio pagrindai, dialektinis ir istorinis materializmas, kurios iki tol buvo laikomos fakultatyviomis, o pašalintos Lietuvos istorija, grafikos pagrindai ir kt. Padidinta valandų bibliografijos disciplinoms, tačiau sumažinta užsienio literatūrai, fondams ir katalogams. 1957 m. įvyko priešingas procesas — sumažinta valandų, skirtų bibliotekininkystei ir bibliografijai, ir padidinta užsienio literatūrai. Be to, įtrauktos TSKP istorijos, vaikų literatūros disciplinos.

1959 m. numatyta rengti kadrus pagal dvi specializacijas: 1) masinėms ir mokslinėms bibliotekoms; 2) vaikų bibliotekoms. Įtrauktos ir tokios bendramokslinės disciplinos, kaip užsienio šalių istorija, gamtos mokslų pagrindai, mokslinis komunizmas. Bibliografijos dėstymas diferencijuotas šitaip: bendroji bibliografija, užsienio šalių bibliografija, kraštotyros bibliografija. 1962 m. mokymo plane buvo tik šiek tiek pertvarkytos kai kurios disciplinos. 1964 m. mokymo laikas sutrumpinamas iki ketverių metų. Tuo metu katedra dirbo pagal bibliotekų inkystės institutų moky-

kymo planą, savo nuožiūra taikydama jį respublikos bibliotekų poreikiams. Taigi aptariamam laikotarpiui mokymo planų pertvarkymai buvo neesminiai. Dažnas disciplinų nomenklatūros keitimas byloja apie tai, kad vyko kūrybiniai ieškojimai, tačiau nebuvo aiškios bibliotekų kadrų rengimo universiteto sąlygomis strategijos. Dar 1960 m. Saratovo universitete vykusioje mokslinėje konferencijoje tuometinis Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės katedros vedėjas L. Vladimirovas kritikavo aukštos kvalifikacijos bibliotekininkystės ir bibliografijos specialistų mokymo planus, teigdamas, kad jų humanitarinis profilis neatitinka naujo bibliotekų darbo plėtotes etapo sąlygų⁹.

1968 m. Biblioteki inkyntės katedra parengė universitetinį individualų mokymo planą, kuriame atsispindėjo naujausios to meto bibliotekų darbo ir bibliotekininko profesijos raidos tendencijos. Buvo atnaujintas mokymo turinys, įtrauktos informacinio, matematinio, ekonominio bei polittechninio pobūdžio disciplinos, pavyzdžiui, elektroninės skaičiavimo mašinos, programavimas, aukštoji matematika, sustiprintas kalbų mokymas ir kt. Be abejonės, reikia teigiamai vertinti plano sudarytojų išvalgumą: jie suprato, kad matematika tampa būtina įvairioms specialybėms disciplina, o matematiniai metodai gali iš esmės padėti spręsti daugelį bibliotekininkystės problemų. Tuo laiku universitetinio mokymo plano koncepcija sukėlė daug prieštarų diskusijų.

1970 m. padidinus priimamą į stacionarą studentų skaičių iki 75, susidarė realios sąlygos optimaliau specializuoti aukštos kvalifikacijos bibliotekininkystės ir bibliografijos specialistų rengi-

mą. Naujajame mokymo plane buvo numatyta specializuoti bibliotekų kadrų rengimą pagrindinių tipų bibliotekoms: masinėms, vaikų ir mokyklų, techninėms bei mokslinėms. 1972 m. atitinkamai buvo pakeista ir jaunųjų specialistų skirstymo į darbą tvarka.

Taigi respublikos aukštojo bibliotekininkystės mokslo sistemoje įvyko esminių kokybinių poslinkių, kuriais siekta ne tik pakelti bibliotekininko profesijos prestižą, bet ir priartinti ją prie mokslinės informacijos poreikių. 1968 m. mokymo planą galima laikyti svarbiu ne tik mūsų respublikos, bet ir šalies aukštojo bibliotekininkystės mokslo laimėjimu. Jo idėjomis buvo pagrįsti mokymo planai kultūros ir pedagoginiams institutams. Pagal Vilniaus universiteto mokymo planą pradėta rengti bibliotekų kadrus ir Azerbaidžano universitete. Individualus mokymo planas buvo būtina prielaida toliau kūrybiškai plėtoti universiteto bibliotekininkystės ir bibliografijos mokslo koncepciją.

Atsižvelgiant į pakitusį mokymo turinį, 1969 m. Bibliotekininkystės katedra pavadinta Bibliotekininkystės ir mokslinės informacijos katedra. Jai vadovauti 1970 m. grįžo L. Vladimirovas. Labai išsiplėtus katedros veiklai, 1973 m. ji padalyta į dvi — į Bibliotekininkystės ir Mokslinės informacijos¹⁰. Susidarė palankesnės sąlygos tobulinti bibliotekų kadrų rengimą. 1972 m. prie Bibliotekininkystės ir mokslinės informacijos katedros įkurta Informacijos problemų mokslinio tyrimo laboratorija¹¹. Tais pačiais metais Vilniaus universiteto vakariniame fakultete vietoje Bibliotekininkystės skyriaus įsisteigia Bibliotekininkystės ir bibliografijos ka-

⁹ Владимиров Л. И. Вопросы подготовки высококвалифицированных специалистов для научных библиотек // Опыт работы научной библиотеки СГУ (Саратовский госуниверситет). — 1960. — Вып. 3. — С. 63—79.

¹⁰ Sinkevičius K. Svarbus žingsnis // Bibliotekų darbas. — 1973. — Nr. 8. — 13—14.
Sleinienė B. Informacijos problemų mokslinio tyrimo laboratorija // Knygotyra. — 1976. — T. 5(12). — P. 249—250.

tedra. 1972 m. pažymėtini ir kitu respublikos aukštajam bibliotekininkystės mokslui svarbiu įvykiu — daktarinę disertaciją sėkmingai apgynė V. Žukas.

Taigi 8-ojo dešimtmečio pradžioje įvyko reikšmingų katedrų veiklos poslinkių: mokymo procesas pradėtas glaudžiau sieti su pažangia bibliotekų praktika, pagausėjo laboratorinių darbų ir pratybų, plačiau pradėta taikyti programavimą ir technines priemones. Kitaip tariant, iš esmės gerinamas studentų profesinis rengimas. Tačiau tuo metu disciplinų struktūra bei problematika dar nebuvo galutinai susiklosčiusi ir pakankamai mokslškai pagrįsta.

Reikšmingas bibliotekų kadrų rengimui buvo 1974 m. TSKP CK nutarimas „Dėl bibliotekų vaidmens didinimo komunistiškai auklėjant darbo žmones ir spartinant mokslinę-techninę pažangą“. Daug dėmesio jame buvo skirta ir aukštos kvalifikacijos bibliotekininkystės ir bibliografijos specialistų rengimui tobulinti. Centralizuojant valstybines mases bibliotekas, atitinkamai koreguotas ir mokymo programų turinys, kito specializacijų paskirtis¹². Nuo 1977 m. studentams buvo sudarytos sąlygos papildomai specializuotis, dirbti mokslinėse žemės ūkio ir visuomeninės politinės literatūros bibliotekose.

Pagal individualų mokymo planą rengiami specialistai galėjo daug sėkmingiau prisitaikyti prie naujo bibliotekų darbo pobūdžio. Įvairios žinybos pateikdavo vis daugiau paraiškų jauniems specialistams. Dėl to studentų priėmimo į dieninį skyrių kontingentas 1978 m. buvo padidintas iki 100. 1979 m. TSRS valstybinė aukštųjų mokyklų inspekcija tikrino bibliotekų kadrų rengimo kokybę Vilniaus universitete ir įvertino ją visiškai patenkinamai¹³. Kartu buvo pažymėta, kad katedros dirba pagal

senstelėjusį mokymo planą, silpna jų materialinė bazė.

Bibliotekininkystės ir Mokslinės formacijos katedros atsižvelgė į šias pastabas. 1968 m. mokymo planą reikėjo iš esmės pertvarkyti ir jo pagrindu sukurti naują variantą, optimaliau atitinkantį šiuolaikinius bibliotekų darbo plėtotes ypatumus.

Nuo 1981 m. studentai buvo specializuojami: masinėms bibliotekoms; mokslinėms bibliotekoms — a) humanitarinio, b) gamtos ir taikomųjų mokslų profilio; techninėms bibliotekoms; vaikų ir jaunimo bibliotekoms. Atitinkamai pakėsta ir specializacijų disciplinų nomenklatūra. Taigi iki pastarojo laikotarpio universiteto mokymo planuose pagrindiniu mokymo specializavimo požymiu buvo bibliotekos tipas.

Nemažai problemų iškėlė ta aplinkybė, kad 1983 m. šalyje buvo patvirtintas tipinis ketverių metų mokymo planas kultūros bei pedagoginiams institutams, rengiantiems bibliotekų kadrus. Jis tada buvo pasiūlytas ir universitetams, tarp jų ir VVU.

Respublikos aukštojo bibliotekininkystės mokslo specialistai šiam planui nepritarė. Jis neatitiko reikalavimų, kuriuos kelia bibliotekininko profesijai mokslinė techninė revoliucija, ignoravo respublikos bibliotekų darbo specifiką, mokymo proceso universitete organizacinį patyrimą, susiklosčiusias tradicijas. Buvo aišku, kad, sutrumpinus mokymo laiką, nukentės ne tik bibliotekų kadrų rengimo kokybė, bet ir bibliotekininko profesijos prestižas, bus sunkiau įgyvendinti uždavi jus, keliamus bibliotekų darbui, aukštajam bibliotekininkystės mokslui.

Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės ir Mokslinės informacijos kated-

¹² Sinkevičius K. Centralizacija ir kadrų rengimo klausimai // Bibliotekų darbas.— 1976.— P. 20—22.

¹³ Кузнецов Б. П. Улучшать подготовку специалистов библиотек высшей школы.— 1981.— № 3.— С. 61.

ros parengė savo mokymo plano projektą, kuris buvo pateiktas TSRS aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijai ir išimties tvarka patvirtintas 1984 m. Penkerių metų individualus mokymo planas daug geriau atitiko respublikos sąlygas ir universitetinio mokymo specifiką, bibliotekininkystės, bibliografijos, knygotyros ir informatikos lygį. Padidintas specialybės disciplinų valandų skaičius, o tai padėjo gilinti studentų bibliotekinio, bibliografinio ir informacinio darbo įgūdžius. Kartu specialybės disciplinas numatyta labiau detalizuoti, remiantis naujausiais mokslo laimėjimais. Pakito ir specializacijų sudarymo principai. Jos buvo išskirtos pagal pagrindines literatūros rūšis: grožinės literatūros ir literatūros mokslo bibliotekininkystė ir bibliografija; humanitarinės krypties mokslinės literatūros bibliotekininkystė ir bibliografija; mokslinės techninės literatūros bibliotekininkystės ir bibliografija; vaikų ir jaunimo literatūros bibliotekininkystė ir bibliografija; gamtos mokslų ir taikomojo pobūdžio mokslinės literatūros bibliotekininkystė ir bibliografija.

1984 m. Vilniaus universiteto mokymo planas, palyginti su 1968 m. planu, pasižymi šitokiomis ypatybėmis: vieninga ir unifikuota bendramokslinių ir specialiųjų disciplinų sistema, kurios pagrindu studentai specializuojami pagal literatūros šakas; didesne bendramokslinio parengimo diferenciacija, glaudesniu jo sąryšiu su specializacijomis; specialaus parengimo sustiprinimu, įtraukus naujas disciplinas ir padidinus joms skirtų valandų skaičių; realesniu mokymo turinio atitikimu atskirų mokslinių disciplinų integracijos ir diferenciacijos procesus. Išskirtina tai, kad siekiama toliau gerinti teorinį studentų parengimą, kartu tobulinant praktinius profesinio mokymo aspek-

tus, atsižvelgiama į naujausius bibliotekų darbo, bibliotekininkystės, bibliografijos, informatikos ir knygotyros laimėjimus.

Lietuvos TSR aukštasis bibliotekininkystės mokslas iš esmės pasiteisino. Jo tikslai universiteto sąlygomis realizuojami gana optimaliai. Tai sąlygoja universalsus parengimo profilis, stiprus mokslinis ir pedagoginis potencialas.

Respublikos patirtis rodo, kad universitete galima parengti plataus profilio ir aukštos kvalifikacijos specialistus ne tik įvairių žinybų ir tipų bibliotekoms, bet ir mokslines informacijos įstaigoms. Per savo egzistavimo laikotarpį katedros parengė per 2000 bibliotekininkystės ir bibliografijos specialistų. „Bibliotekininko profesijos prestižas smarkiai auga ir tvirtėja. Šitai visų pirma matyti iš pastarųjų metų stojančių į universitetą kontingento. Konkursu ši specialybė dabar ne ką nusileidžia kitoms, kai kurias net pralenkdama“¹⁴.

Universiteto Mokslinės informacijos katedra atlieka svarbų darbą rengdama kitų fakultetų studentus kaip informacijos vartotojus. Sėkmingai plėtojami bibliotekininkystės, bibliografijos, knygotyros ir mokslinės informacijos mokslai. Tam daug padeda nuo 1975 m. universitete veikianti bibliotekininkystės ir bibliografijos, o pastaruoju metu ir informatikos specialistų aspirantūra. Jauni dėstytojai aktyviai dirba mokslinio tyrimo darbą. Nemažai iš jų apgynė kandidatines disertacijas aktualiais bibliotekininkystės, bibliografijos, knygotyros ar informatikos klausimais, tačiau aspirantūros veikla turėtų būti kur kas efektyvesnė.

Pastaruoju metu Bibliotekininkystės ir Mokslinės informacijos katedros nagrinėja socialines visuomenės bibliotekų darbo dėsningumus, bibliotekinių, informacinių procesų optimizavimo klausimus, kapitalizmo ir socializmo

¹⁴ Raguotienė G. Šiandien studentas — rytoj specialistas // Bibliotekų darbas. — 1982. — N. 11. — P. 5.

epochų knygos istoriją, lietuvių tarybinės bibliografijos istoriją ir kitas problemas. Dėstytojų kolektyvo mokslinis darbas teigiamai veikia ir moky-mo procesą. Į mokslinio tyrimo darbą per Studentų mokslinę draugiją įtrau-kiami ir studentai.

Bibliotekininkystės ir Mokslinės in-formacijos katedrose dirba per 20 eta-tinių dėstytojų, du iš jų profesoriai — L. Vladimirovas, V. Žukas. Daugeliui suteikti mokslo laipsniai ir vardai. Čia vaisingai darbuojasi prityrę, kvalifi-kuoti dėstytojai valandininkai. Pajėgus ir kūrybingas Kauno vakarinio fakul-teto Bibliotekininkystės ir bibliografijos katedros dėstytojų kolektyvas.

Pastaruosiu metu paskaitose vis daž-niau taikomi nauji mokyimo metodai, dalykiniai žaidimai, techninės priemo-nės, programavimas, mokyimo procesas geriau aprūpinamas programomis ir me-todine medžiaga. Daugiau dėmesio skir-riama ir savarankiškam studentų dar-bui. Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės ir Mokslinės informacijos katedrų veikla padeda aprūpinti bibliotekas ir kitas įstaigas reikiamu kiekiu bib-liotekininkystės ir bibliografijos specia-listų, o tai labai reikšminga toliau plė-tojant respublikos kultūrą ir ekonomiką.

Numatant tolesnes Lietuvos aukštojo bibliotekininkystės mokslo perspektyvas, reikia išspręsti nemažai mokslinių pedagoginių bei materialinių organiza-cinių problemų. TSKP CK projekte „Aukštojo ir specialiojo vidurinio moks-lo pertvarkymo šalyje pagrindinės kryptys“ (Tiesa, 1986 birž. 3 d.) nuro-dyta, kad mokyimo ir auklėjimo lygis ne visiškai atitinka šalies socialinio ir ekonominio vystymo spartinimo, moks-lo ir technikos laimėjimų perėmimo už-davinius. Taip pat pažymėta, kad silp-na aukštųjų mokyklų materialinė bazė neatitinka šiuolaikinių specialistų ren-gimo uždavinių. Todėl šiuo metu būti-na moksliskai spręsti respublikos aukš-tojo biblioteki inkystės mokslo proble-

mas, numatant ir pagrindžiant tolesnes jo plėtotės perspektyvas. Vilniaus uni-versitetui itin aktualūs naujo moky-mo plano rengimo, būsimų bibliotekų kad-rų specializavimo, konkrečių specialis-tų poreikio tyrimo klausimai.

Taigi išskirtini šitokie pagrindiniai Lietuvos aukštojo bibliotekininkystės mokslo bruožai:

— aukštos kvalifikacijos biblioteki-ninkystės ir bibliografijos specialistai rengiami universitete;

— mokyimo procesas organizuojamas pagal individualų penkerių metų moky-mo planą;

— mokyimo plane siekiama atspin-dėti ne tik naujausias kvalifikuotų bib-liotekininkystės ir bibliografijos specia-listų rengimo tendencijas, bet ir univer-sitetinio mokyimo specifiką.

Toliau tobulinant Vilniaus universi-teto mokyimo planą, reikėtų atsižvelgti į šias pagrindines kryptis:

— rengti specialistus, turinčius tvirt-us teorinius specialybės pagrindus, ge-bančius mokyimo procese panaudoti hu-manitarinės ir techninės kultūros ir ele-mentus profesinei kvalifikacijai for-muoti;

— organiškai sujungti visus moky-mo plano disciplinų ciklus bei jų sudėines dalis, siekiant parengti plataus profilio specialistą;

— kelti specialiųjų disciplinų moksl-inį lygį, vystyti fundamentalius jų pa-grindus, parengti darnią bibliotekininkystės, bibliografijos, taip pat informa-tikos ir knygotyros struktūrą, maksima-liai priartintą prie šių mokslų struk-tūros;

— užtikrinti, kad būtų toliau rengi-mi specialiųjų disciplinų kompleksiniai kursai, sujungiant vieną komplekso skyrių įvairioms disciplinoms bendrus svarbiausius teorinius, organizacinius ir metodinius klausimus, suteikiant stu-dentams įvairiapusį supratimą apie pa-žinimo objektus, kartu išvengiant mo-

komosios medžiagos dubliavimo ir paralelumo;

— integravimo būdu mažinti studijuojamų disciplinų ir atitinkamų egzaminų skaičių;

— mažinti paskaitų, pratybų skaičių ir didinti studentų savarankiško darbo apimtį;

— stiprinti bendramokslinių disciplinų suarttinimo su bibliotekininkystės specializacijomis tendenciją;

— siekti, kad mokymo plane specializacijos būtų numatytos pagal įvairius požymius, t. y. bibliotekų tipus, pagrin-

dines literatūros šakas, bibliotekinio, bibliografinio ir informacinio darbo funkcijas. Tada būtų galima rengti ne tik tradicinių krypčių specialistus, bet ir operatyviau reaguoti į aktualius praktikos poreikius;

— siekti, kad universiteto absolventai, be valstybinio mokslinio mokymo egzamino ir diplominio darbo, turėtų laikyti ir valstybinį bibliotekininkystės ir bibliografijos egzaminą.

Šiandien turime rengti tokius specialistus, kurie mokėtų dirbti sudėtingomis XXI amžiaus sąlygomis.

Vilniaus V Kapsuko universiteto
Bibliotekininkystės katedra

Įteikta 1986 m. gruodžio mėn.

ОСНОВНЫЕ ЧЕРТЫ РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО БИБЛИОТЕЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЛИТОВСКОЙ ССР

РЕНАЛЬДАС ГУДАУСКАС

Резюме

Попытки организовать высшее библиотечное образование в Литве были предприняты давно, эпизодический курс библиографии читался в старом Вильнюсском университете в 1829—1830 годах.

После восстановления Советской власти в Литве в 1940 году в ВГУ была создана кафедра библиологии, читался курс библиографии, с осени 1941 года намечалось начать подготовку библиотекарей и библиографов высшей квалификации. Работу прервала война и гитлеровская оккупация.

Библиотечное отделение в ВГУ было создано в 1949 году (кафедра библиотековедения

в 1952 году, кафедра научной информации в 1973 году). За небольшой промежуток времени кафедрами достигнуты хорошие результаты в разных сферах деятельности: научно-исследовательской работе в области библиотековедения и библиографии, подготовке квалифицированных специалистов для библиотек республики.

За прошедшие годы в университете подготовлено свыше 2000 специалистов. Они направлены на работу в различные массовые, детские, школьные, научные, технические и публичные библиотеки, в органы научной информации.

THE FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE HIGHER EDUCATION IN LIBRARIANSHIP IN SOVIET LITHUANIA

RENALDAS GUDAUSKAS

Summary

Attempts to organize higher library education in Lithuania were made long ago. An epizodic course in bibliography was read in the old Vilnius University in 1829—1830.

After the restoration of Soviet power in Lithuania in 1940 the Chair of bibliology was established at Vilnius State University, the course of bibliography was read. Lectures to start the preparation of skilled librarians and bibliographers were planed to read begining from the autumn of 1941. The work was interrupted by the war and nazi occupation.

The department of Librarianship was found

ded at Vilnius State University in 1949 (the Librarianship Chair in 1952; the Scientific Information Chair in 1973). During a short period the Chairs achieved good results in various branches. They developed the scientific and research activity in librarianship and bibliography and gave skilled specialists for the libraries of our republic.

During the last years more than 2000 specialists were trained in the University. They were appointed to work in different public, children, school, scientific, special and technical librari in scientific information offices.